

Asia: VN/20605/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräjän jatkaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tehy kannattaa, että hyvinvointialueet saisivat lisää aikaa alijäämien kattamiseen. Tiukka aikaraja alijäämien kattamiselle johtaa hätiköityihin ja lyhytnäköisiin päätöksiin. Uudistukset ovat hitaita, koska ne vaativat valmistelua, henkilöstön mukaan ottamista ja lainsäädännön joustavuutta. Liian tiukalla aikarajalla alueet turvautuvat helposti nopeisiin leikkauksiin, jotka heikentävät palveluita.

Hoitajapula ja sote-henkilöstön saatavuusongelmat nostavat kustannuksia (kalliit sijais- ja ostopalvelut). Lisäksi väestön ikääntyminen kasvattaa palvelutarvetta. Alueet eivät voi ratkaista näitä ongelmia hetkessä, joten tiukka alijäämän kattamisaikataulu on epärealistinen. Jos hyvinvointialueet joutuvat paikkaamaan alijäämää nopeilla säästöillä, vaarana on, että säästöt kohdistuvat peruspalveluihin (terveysasemat, kotihoito, mielenterveyspalvelut). Tämä lisää alueellista eriarvoisuutta ja kasvattaa hoitojonoja.

Nykyinen rahoitusmalli aiheuttaa eriarvoisuutta alueiden välillä. Esimerkiksi Itä-Uudenmaan, Keski-Pohjanmaan, Lapin, Pohjois-Karjalan, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueet ovat jäämässä pysyvästi heikompaan asemaan rahoitusleikkausten vuoksi. Yhteensä näiden alueiden rahoitukseen on jäämässä pysyvä, noin 85 miljoonan euron leikkaus, mikä vastaa noin 1 500 hoitajan tai 850 lääkärin työpanosta.

Kaikki hyvinvointialueet ovat käynnistäneet sopeutustoimia, kuten henkilöstövähennyksiä, ostopalvelujen karsimista ja organisaatiouudistuksia. Esimerkiksi Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2025 talousarvio on 31,6 miljoonaa euroa alijäämäinen, mutta alue pyrkii tasapainottamaan taloutensa vuoteen 2027 mennessä.

Oikeuskansleri linjasi huhtikuussa 2025, että hyvinvointialueet saavat hakea lisärahaa, jos valtiolta saatu rahoitus ei riitä palveluiden tuottamiseen. Oikeuskanslerin mukaan myös hyvinvointialueille määrättyä aikarajaa alijäämien kattamiseen pitäisi voida harkita uudelleen, jos lakisääteiset palvelut ovat vaarantumassa.

Oikeuskansleri katsoi, että osana rahoitusperiaatteen toteuttamisen harkintaa – varsinkin, jos rahoituksen riittävyyteen liittyy systeemisiä ongelmia – voidaan harkita myös hyvinvointialueen alijäämän kattamista koskevan hyvinvointialuelain säännöksen sisältöä ja määräaikoja.

Alueille annettu lisääaika mahdollistaisi sen, että säästötoimet suunnataan pitkän aikavälin kustannusten hallintaan (ennaltaehkäisy, perusterveydenhuollon vahvistaminen), eivät vain pikaleikkauksiin.

Marjamaa Petra
Tehy ry